

การพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้งเพื่อเพิ่มศักยภาพ

ผู้สูงอายุ อำเภอภักยาณีวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

Development of Hmong embroidered souvenir product to enhance the potential of the elderly in Galyani Vadhana District, Chiang Mai Province

เสาวนีย์ รัฐนธิคุณานนท์, ไอรดา สูดสังข์,
ณัฐฐิตา เรืองธนพิบูลย์ และ นิตยา วันโสภา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

**Saowanee Ratnidhikunanon, Irada Soodsung,
Natthatida Roengthanapiboon and Nittaya Wonsopa**
Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Thailand
Corresponding Author, E-mail: saowanee.t@rmutp.ac.th

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนานวัตกรรมกระบวนการเพิ่มทักษะแก่ผู้สูงอายุช่วยลดระยะเวลาในการปักผ้า 2) เพื่อศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง อำเภอภักยาณีวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงเชิงปริมาณ โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุชาติพันธุ์ม้งที่มีภูมิลำเนา อำเภอภักยาณีวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวอำเภอภักยาณีวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 25 ท่าน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบร่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง อำเภอภักยาณีวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ 3 กลุ่ม 9 แบบ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น การใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ การด้านออกแบบ ด้านลายผ้าปัก ด้านกรรมวิธีการผลิต ด้านประโยชน์ใช้สอย สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้ลายผ้าปักดวงดาว แบบร่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง 3 กลุ่ม 9 แบบ 2) ผลการประเมินความพึงพอใจต่อแบบร่างการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุ ที่มีต่อ 9 แบบ พบว่า แบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ ชุดเด็กแบบที่ 1.2 คือ โดยมีค่า ($\bar{x} = 4.66$ S.D.= 0.19) ได้รับความนิยมพึงพอใจระดับมากที่สุด

* วันที่รับบทความ : 9 พฤศจิกายน 2566; วันแก้ไขบทความ 14 พฤศจิกายน 2566; วันตอบรับบทความ : 15 พฤศจิกายน 2566

Received: November 9 2023; Revised: November 14 2023; Accepted: November 15 2023

คำสำคัญ : ผลผลิตของทีระลึก; ผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง; ศักยภาพ; ผู้สูงอายุ

Abstracts

This research has the objectives 1) to develop an innovative process in order to improve the skills of the elderly by reducing the time required for embroidery and 2) to study the product design of Hmong ethnic embroidery souvenir product in Galyani Vadhana District, Chiang Mai Province. This is a Quantitative Research using participatory action research approach. The sample groups used in the study were 25 of Hmong elderly residing in Galyani Vadhana District, Chiang Mai Province together with external visitors. The sample group was specifically selected. The tools used in this study were product design sketches for Hmong embroidered souvenir product in Galyani Vadhana District, Chiang Mai Province 3 groups and 9 categories accordingly. The information was collected by brainstorming ideas along with using interview forms and satisfaction questionnaires towards design aspects, embroidery patterns and usability. Statistics used in the study were percentage, mean and standard deviation together with qualitative content analysis. As a result of the research, the starry embroidery pattern was obtained. 2) Satisfaction evaluation results on the product sketch design for Hmong embroidered souvenirs to enhance the potential of the elderly Province with 9 designs revealing that the design that received the most satisfaction was the children's dress type 1.2 with the value ($\bar{x} = 4.66$ S.D. = 0.19) receiving the highest level of satisfaction.

Keywords : Souvenir Product; Hmong Embroidered; Potential; Elderly

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเดินทางไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับอีกหลาย ๆ ประเทศในสังคมโลก เนื่องจากอัตราการเกิดของเด็กทารกมีจำนวนน้อยลง ผู้คนในยุคปัจจุบันมีทัศนคติที่เปลี่ยนไปจากเดิม ผู้คนในปัจจุบันนิยมอยู่เป็นโสดมากยิ่งขึ้นเนื่องจาก ผู้หญิงมีความสามารถในการหาเลี้ยงตนเองได้มากขึ้น หรือแม้แต่ผู้ที่มีครอบครัวก็นิยมมีลูกเพียง 1 – 2 คน เท่านั้น (มนัญญา ภูแก้ว, 2564 : ออนไลน์) จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในปี 2564 ประเทศไทยจะเป็น สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งจะส่งผล กระทบต่อการพัฒนาประเทศ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะยาว

อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ถึงร้อยละ 95 คือ ชาวปกากะญอ ส่วนอีกร้อยละ 5 ที่เหลือแบ่งเป็นชาวม้ง ชาวลีซู และคนเมือง โดยประชากรในอำเภอส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกร รับจ้าง และงานฝีมือ โดยชาวม้งจะอาศัยอยู่ในตำบลแม่แตดมี 3 หมู่บ้าน ประชากรทั้งหมด 3,958 คน โดยเมื่อแบ่งตามช่วงอายุจะพบว่า ผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีจำนวน 1,521 คน คิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งตำบลแม่แตด (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แตด, 2565 : ออนไลน์)

ผ้าปักมั่ง สะท้อนถึงวิถีชีวิตและเรื่องราวทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มั่งที่สืบทอดมา จากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นนับหลายร้อยปีการปักผ้าเพื่อใช้ติดประดับบริเวณต่าง ๆ ของเสื้อผ้า ในสมัยก่อนเป็นสิ่งที่ผู้หญิงชาติพันธุ์มั่งจะต้องทำเป็นทุกคน เพื่อปักให้คนในครอบครัวสวมใส่ โดยจะใช้เวลาว่างในการปัก ผ้าปักชาติพันธุ์มั่งในชุมชน มีการปัก 3 แบบได้แก่ ผ้าปักแบบปักมือล้วน ผ้าปักแบบปักมือผสมเย็บปะ ผ้าปักแบบเยียนเทียนผสมการเย็บปะ ซึ่งในการปักผ้านั้นชาติพันธุ์มั่งจะปักแบบทึบเลยไม่ให้มีช่องว่าง ไม่ให้เห็นผืนผ้าที่ใช้ในการปัก ใช้เวลาในการปักนานพอสมควร ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับผ้าปักมือ เพราะต้องทำงาน มีแต่เพียงผู้สูงอายุที่ร่างกาย และพละกำลังไม่เอื้อที่จะไปทำงานในไร่นาสวนแล้ว ที่ยังคงรับจ้างปักผ้าเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพถึงแม้ผ้าปักมือจะมีราคาสูงแต่กว่าจะปักแต่แต่ละผืนนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะงานปักเป็นงานที่ละเอียด ประณีตกว่าผู้สูงอายุจะมีรายได้เพื่อมาเลี้ยงชีพนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเลย เพราะต้องใช้แรงงานและระยะเวลาอย่างมาก

จากเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมานั้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์มั่ง เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุ อำเภอภักกลยาณีวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยในชุมชนมีทั้งวัดอุทิศและภูมิปัญญา ทักษะในการปักผ้า สามารถที่จะผลิตของที่ระลึกเองได้เพียงแต่คนในชุมชนยังขาดความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะร่วมกับคนในชุมชนเพื่อพัฒนานวัตกรรมกระบวนการปักผ้าที่ใช้ระยะเวลาน้อยเหมาะกับทักษะของผู้สูงอายุ และสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อพัฒนาสินค้าที่ระลึก โดยเน้นการใช้สอย ใช้วัดอุทิศในชุมชน ขั้นตอนการผลิตที่ไม่ยุ่งยาก สร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตัวเองได้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ผู้สูงอายุไม่รู้สึกรู้สึกว่าถูกทอดทิ้งรองรับสังคมสูงอายุของตำบลแม่แดด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนานวัตกรรมกระบวนการเพิ่มทักษะแก่ผู้สูงอายุช่วยลดระยะเวลาในการปักผ้า
2. เพื่อศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์มั่ง อำเภอภักกลยาณีวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญชาวเขาเผ่ามั่งที่มีภูมิลำเนาอยู่อำเภอภักกลยาณีวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เลือกรูปแบบตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านผ้าปักชาติพันธุ์มั่ง (2) กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 25 ท่าน ได้แก่ผู้สูงอายุชาติพันธุ์มั่งที่มีภูมิลำเนาอยู่อำเภอภักกลยาณีวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 ท่าน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เลือกสตรีผู้สูงอายุที่มีความเชี่ยวชาญด้านผ้าปักชาติพันธุ์

มั่ง และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 15 ท่าน โดยผู้วิจัย กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างเอง เนื่องจากไม่มีข้อมูลตัวเลขของนักท่องเที่ยวที่แน่ชัด และด้วยสถานการณ์โควิด 19 นักท่องเที่ยวลดลงทำให้เกิดความล่าช้าในการเก็บแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเลือกแจกแบบสอบถามตรงจุด ชมวิว ของหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวนิยมแวะพักชมวิว

2. เครื่องมือวิจัย

(2.1) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) เพื่อระดมสมองช่วยหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์มั่ง เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุ แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์เดิม ทั้งด้านรูปแบบ กรรมวิธีการผลิต ตลาด จุดอ่อน จุดแข็งของผลิตภัณฑ์ แนวทางแก้ไข ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

(2.2) แบบร่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์มั่ง จำนวน 3 กลุ่ม 9 แบบ

(2.3) แบบสอบถามความพึงพอใจแบบร่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์มั่ง มี 2 ตอน ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) วิเคราะห์หาค่าร้อยละ ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อ แบบร่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์มั่ง อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Form)

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(3.1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

(3.2) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบประเด็นคำถามให้ครบตามวัตถุประสงค์ หลังจากนั้นจึงหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไป

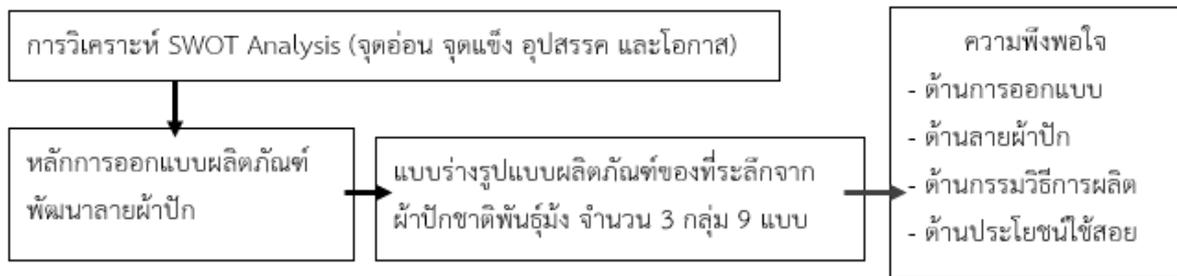
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

(4.1) แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

(4.2) แบบสอบถามความพึงพอใจแบบร่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุ อำเภอภักขานิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้แนวคิดการวิเคราะห์ (SWOT) ของ สมยศ นาวีการ (2551 : 1) และการออกแบบผลิตภัณฑ์มีหลักการที่สำคัญโดยยึดหลักการและแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ของ วิชรินทร์ จรุงจิตสุนทร (2548 : 1)

ขั้นตอนการดำเนินการ

(1) การศึกษาข้อมูล

จากการลงพื้นที่พบว่าผู้สูงอายุชาติพันธุ์ม้ง มีความรู้และทักษะที่หลากหลายด้านด้วยกัน เช่น การทอผ้า การปักผ้า การตัดเย็บชุดม้ง การทำไม้กวาดแบบดั้งเดิม และการทายาสมุนไพร เพื่อใช้ในครัวเรือน แต่ความรู้และ ทักษะที่สตรีผู้สูงอายุชาติพันธุ์ม้งทุกคนมีเหมือนกัน คือ การปักผ้า และการตัดเย็บชุดม้ง เพราะสตรีชาวเมืองทุกคนจะถูกฝึกให้ปักผ้า ตัดเย็บชุดม้งเป็นตั้งแต่เด็ก เพื่อที่จะทำให้ตนเองและคนในครอบครัวสวมใส่

ผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่อายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุ (ชูศักดิ์ เวชแพทย์, 2531 : 1) กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ตำบลแม่แดด อำเภอภักขานิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มี 3 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านแม่ตะละม้ง หมู่บ้านแม่ตะละใหม่ และหมู่บ้านดงสามหมื่น มีทั้งหมด 277 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้ง 3 หมู่บ้าน 1,100 คน ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปรวม 267 คน แยกเป็นเพศชาย 134 คน เพศหญิง 133 คน ผู้สูงอายุทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 24.8 เปอร์เซนต์ของประชากรทั้ง 3 หมู่บ้าน (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แดด, 2565 : ออนไลน์.)

ของที่ระลึก เป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม และศิลปะ เพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงผลรวมของลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักจดจำได้เป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการ (ประเสริฐ ศิลรัตน์, 2531 : 1)

นวัตกรรม หมายถึง สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2549 : 1)

รูปแบบของนวัตกรรม ได้จำแนกนวัตกรรมตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้ (1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) (2) นวัตกรรมบริการ (Service Innovation) (3) นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation)

ผ้าปักของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (Hmong's Embroidery) เป็นภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่ตกทอดกันมา หลายชั่วอายุคน มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการปักผ้า คือ เข็มสำหรับปักผ้า กรรไกรตัดด้าย วัสดุในการปักก็จะมี ด้ายหรือไหม สำหรับปัก ผ้าสำหรับปักจะเป็นผ้าใยกล้วยง หรือ ผ้าปักปักโครสตีช (cross-stitch) ผ้าสี ๆ (ผ้าพื้น) สำหรับเย็บปะสอย ส่วนกระบวนการผลิตผ้าปักม้ง มีหลากหลายวิธี คือ (1) การปักด้ายหรือไหม (Embroidery) (2) การปะสอย (Applique) (3) วิธีแบบผสม (Mixed technique)

ภาพที่ 1 กระบวนการปักผ้า

ลวดลายผ้าปักแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มลายปักโบราณ และกลุ่มลายปักสมัยใหม่ โดยในอดีตจะเป็นการนำลักษณะ รูปร่างรูปทรง และสีเส้นตามธรรมชาติรอบตัวมาใช้ ไม่ว่าจะเป็น ดอกไม้ ใบไม้ สัตว์ต่างๆ ตลอดจนดวงดาวบนท้องฟ้า มาปักเป็นลวดลาย ส่วนลวดลายสมัยใหม่นั้นเป็นการปรับลายปัก หรือขึ้นลายใหม่ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค เช่นลายมังกร ลายดอกไม้ ลายสัตว์ต่างๆ สีที่ใช้ในการปักจะแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มสี คือสีแบบโบราณ และสีสมัยใหม่ โดยสีแบบโบราณจะเป็นการใช้โทนสีที่ตรงกันข้าม หรือมีสีที่เด่นขึ้นมา มากกว่า 1 สี เช่น สีแดง กับ สีเหลือง สีน้ำเงิน กับ สีส้ม ส่วนใหญ่จะใช้สีโทนร้อนมากกว่าโทนเย็น กลุ่มสีแบบสมัยใหม่ จะเป็นการไล่สี และปักตามสมัยนิยม

ภาพที่ 2 โทนสีแบบโบราณ

ภาพที่ 3 โทนสีสมัยใหม่

(2)การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) จำนวนท10 ท่าน โดยเลือกสตรีผู้สูงอายุที่มีความเชี่ยวชาญด้านผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง เพื่อระดมสมองช่วยหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุ แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์เดิม ทั้งด้านรูปแบบ กรรมวิธีการผลิต ตลาด จุดอ่อน จุดแข็งของผลิตภัณฑ์ (SWOT Analysis) แนวทางแก้ไข ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ทักษะเฉพาะตัว - มีความละเอียดสวยงาม 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ระยะเวลามาก - ไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา
ผ้าปัก	
โอกาส	อุปสรรค
<ul style="list-style-type: none"> - มีกลุ่มลูกค้าโดยเฉพาะ - ทำเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก 	<ul style="list-style-type: none"> - ผ้าปักจักร - ผ้าปักจากต่างประเทศ - ผ้าพิมพ์ลาย

จากการสัมภาษณ์ และการระดมความคิดร่วมกัน พบว่า มีผู้สูงอายุที่รับจ้างปักผ้า โดยส่วนใหญ่ลูกค้าจะเป็นคนกำหนดลายปัก และโทนสีมาให้ ผู้สูงอายุมีหน้าที่แค่ปักตามที่ลูกค้าต้องการ ราคาไม่ค่อยสูงมากเมื่อเทียบกับระยะเวลาที่ใช้ในการปัก ด้วยวิธีการปักผ้าของชาติพันธุ์ม้งนั้นนิยมปักทึบ ไม่มีการเว้นช่องว่างระหว่างเส้นด้ายประกอบกับผ้าที่ใช้ในการปักค่อนข้างละเอียด ถ้าลายผ้าปักที่มีการเย็บปะสอยด้วยแล้วยิ่งใช้เวลาในการปักมากขึ้น สามารถสรุปประเด็นปัญหาที่ทำให้การปักผ้าใช้ระยะเวลานาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประเด็นปัญหาที่ทำให้การปักผ้าใช้ระยะเวลานาน

ประเด็นปัญหา	แนวทางแก้ไข	ผลลัพธ์
1. ลักษณะลวดลาย และขนาดของลวดลายปัก	เลือกลวดลายที่มีอัตลักษณ์ ขนาดที่เหมาะสมแก่การตกแต่ง	1. ลายดวงดาว 2. ลายก้นหอย 3. ลายวงช้าง
2. ขนาด และชนิดของผ้าที่ใช้ปัก	เลือกใช้ผ้าปักครอสติชขนาดกลาง	ผ้าปักครอสติช 11 ช่องต่อนิ้ว
3. วิธีและกระบวนการปัก	ใช้วิธีการปักแบบครอสติกเป็นส่วนใหญ่	ใช้วิธีการพับจีบแทนการสอยปะ ปักเป็นชิ้นแทนการปักเป็นผืนยาว
4. จำนวนสีไหมที่ใช้ปัก	ใช้สีให้น้อยลง	ใช้ 4 สี

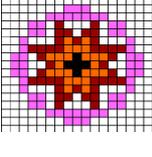
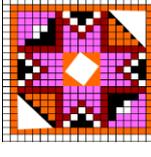
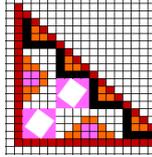
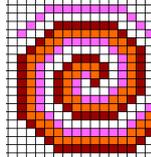
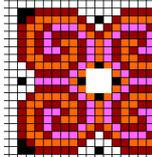
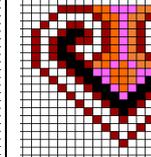
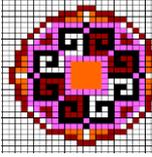
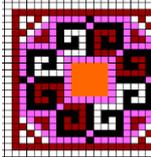
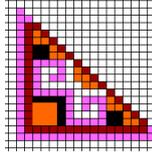
(2.1) การศึกษาข้อมูล และการลงพื้นที่ ผู้ศึกษาวิจัยได้ร่วมกับคนในชุมชนโดยการแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) เพื่อระดมสมองช่วยหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุ โดยร่วมกันพัฒนาลวดลายผ้าปักที่ไม่มีความซับซ้อน และเป็นอัตลักษณ์ผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง เลือกใช้โทนสีแบบโบราณ ได้ 3 กลุ่มลาย ดังภาพที่ 4

ลายที่ 1	ลายที่ 2	ลายที่ 3
		
<p><u>ลายดวงดาว</u> ลักษณะลาย เป็นลายดวงดาวซ้อนกันหลายๆลายชั้น ขนาดของลายมีขนาดใหญ่ นิยมปักเป็นผืนยาว ๆ ประมาณ 1 เมตร เป็นงานละเอียด การปักจะปักทีบไม่เว้นช่องว่าง ใช้ไหมในการไหมหลายสี</p>	<p><u>เป็นลายก้นหอย 8 หัว</u> ลักษณะลาย เป็นลายก้นหอย 8 หัว นิยมปักเป็นผืนยาว ๆ เป็นงานละเอียดการปักจะปักทีบไม่เว้นช่องว่าง ใช้ไหมในการไหมหลายสี ลายนี้เป็นลายที่ปักค่อนข้างช้า</p>	<p><u>ลายเท้าช้าง</u> ลักษณะลาย เป็นลายที่มีขนาดไม่ใหญ่มาก ความละเอียดในการปักไม่สูงมาก นิยมปักเป็นผืนยาว ๆ จะปักทีบไม่เว้นช่องว่าง</p>

ภาพที่ 4 ลายผ้าปัก

(2.2) ออกแบบพัฒนาแบบร่างลายผ้าปัก 3 กลุ่ม 12 ลาย ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน คัดเลือก 3 ลาย เพื่อขึ้นต้นแบบลายผ้าปัก ได้ลายผ้าปักดัง ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินแบบร่างลายผ้าปักจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

แบบร่างลายปักกลุ่มที่ 1 ลายดวงดาว			แบบร่างลายปักกลุ่มที่ 2 เป็นลายก้นหอย 8 หัว		
					
ลายที่ 1.1	ลายที่ 1.2	ลายที่ 1.3	ลายที่ 2.1	ลายที่ 2.2	ลายที่ 2.3
แบบร่างลายปักกลุ่มที่ 3 ลายเท้าช้าง					
					
ลายที่ 3.1	ลายที่ 3.2	ลายที่ 3.3			

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินแบบร่างลายผ้าปักจากผู้เชี่ยวชาญ แบบร่างลายผ้าปักกลุ่มที่ 1 ลายดวงดาว ลายที่ผู้เชี่ยวชาญเลือกมากที่สุด คือ แบบร่างลายผ้าปักที่ 1.1 ได้คะแนนรวม 4 คะแนน แบบร่างกลุ่มที่ 2 แบบร่างลายกันหอย ลายที่ผู้เชี่ยวชาญเลือกมากที่สุด คือ แบบร่างลายผ้าปักที่ 2.3 ได้คะแนนรวม 3 คะแนน และกลุ่มที่ 3 แบบร่างลายเท้าช้าง ลายที่ผู้เชี่ยวชาญเลือกมากที่สุด คือ แบบร่างลายผ้าปักที่ 3.2 ได้คะแนนรวม 3 คะแนน ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดให้แบบร่างที่ 1.1 เป็นต้นแบบลายผ้าปักที่ 1 ลายดวงดาว แบบร่างลายผ้าปักที่ 2.3 เป็นต้นแบบลายผ้าปักที่ 2 ลายกันหอย และแบบร่างลายผ้าปักที่ 3.2 เป็นต้นแบบลายผ้าปักที่ 3 ลายเท้าช้าง

(2.3) เมื่อได้แบบร่างลายปักที่ผู้เชี่ยวชาญคัดเลือกแล้ว ทางผู้วิจัยได้ขึ้นต้นแบบลายปัก ทั้ง 3 ลาย เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเลือกเพียง 1 ลาย เพื่อนำไปตกแต่งผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง

ตารางที่ 4 แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อต้นแบบลายผ้าปักชาติพันธุ์ม้งที่ถูกพัฒนา

รายละเอียด	ต้นแบบลายปัก	คะแนนรวม
<p><u>ลายปักที่ 1 ลายดวงดาว</u> ลักษณะลาย เป็นลายดวงดาว ที่พัฒนามาจากลายดวงดาวแบบเดิม ปรับขนาดให้เล็กลงจากเดิม ปักเป็นทรงกลม โดยการตัดทอนแต่ลายปักดวงดาวตรงกลางลายปักเดิมออกมา รอบๆ ใช้ผ้าสี ๆ (ผ้าพื้น) จีบเป็นสามเหลี่ยมเนาติดโดยรอบ</p>		3
<p><u>ลายปักที่ 2 ลายกันหอย</u> ลักษณะลาย เป็นลายกันหอยที่พัฒนาโดยการตัดทอนลายมาแค่ 2 หัว เพื่อให้เป็นรูปทรงสามเหลี่ยมขนาดเล็กลงจากเดิม ปักเป็นชิ้น ใช้ผ้าสี ๆ (ผ้าพื้น) จีบผ้าสามเหลี่ยมเนาติดโดยรอบ</p>		1
<p><u>ลายปักที่ 3 ลายเท้าช้าง</u> ลักษณะลาย เป็นลายที่พัฒนาโดยเว้นช่องว่างให้มีช่องสีดำ ขนาดลายปักเท่าเดิม และใช้ผ้าพื้น เย็บปะตรงกลางเพื่อลดระยะเวลาในการปัก รูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส จีบผ้าสามเหลี่ยมเนาติดโดยรอบ</p>		1

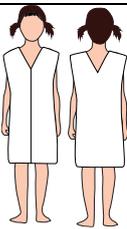
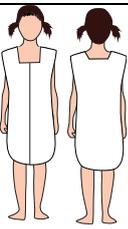
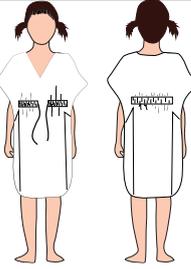
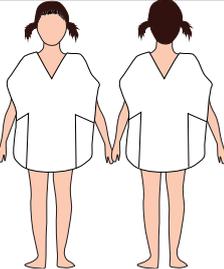
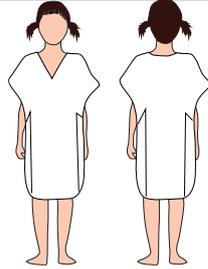
จากตารางที่ 4 ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อต้นแบบลายผ้าปักชาติพันธุ์ม้งที่ถูกพัฒนาแล้ว พบว่าต้นแบบลายผ้าปักที่ผู้เชี่ยวชาญเลือกมากที่สุด คือ แบบที่ 1 ลายดวงดาว ได้รับคะแนนรวม 3 คะแนน

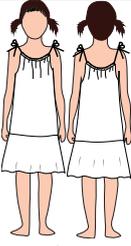
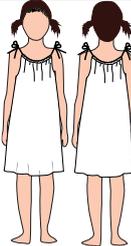
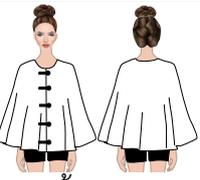
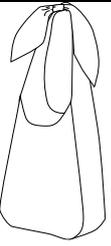
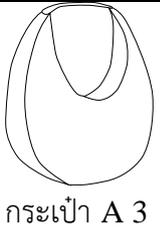
(3) การออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง

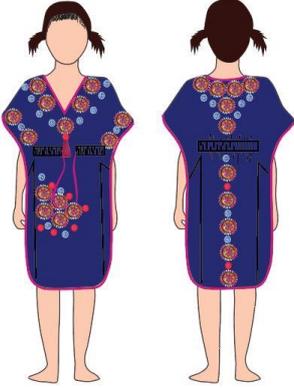
จากการศึกษาข้อมูล และการลงพื้นที่ พบว่าสตรีผู้สูงอายุชาติพันธุ์ม้ง ทุกคนมีทักษะในการปักผ้า และ การใช้จักรเย็บผ้าเป็นอย่างดี แต่ไม่มีทักษะในการสร้างแบบตัดเสื้อผ้า ส่วนใหญ่ใช้วิธีประมาณเอา ดังนั้นผู้วิจัย จึงออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง ที่ลดความซับซ้อน มุ่งเน้นแบบที่ไม่ซับซ้อน ง่ายต่อการทำแบบตัด และการตัดเย็บ

(3.1.) จากการศึกษา และร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อหารูปแบบของที่ระลึกประเภทของใช้ ที่เหมาะสมกับผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง ได้ 3 กลุ่ม ดังนี้ คือ กลุ่มที่ 1 เสื้อผ้าเด็ก กลุ่มที่ 2 เสื้อผ้าสตรี กลุ่มที่ 3 กระเป๋า

(3.2) การร่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง ทางผู้วิจัยได้ร่างแบบ รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง 3 กลุ่ม กลุ่มละ 9 แบบ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ชุดเด็ก จำนวน 9 แบบ กลุ่มที่ 2 เสื้อคลุมสตรี จำนวน 9 แบบ กลุ่มที่ 3 กระเป๋า จำนวน 9 แบบ รวมทั้งหมด 27 แบบ ดังตารางที่ 5 ตารางที่ 5 แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ที่มีต่อแบบร่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง

แบบร่าง กลุ่มที่ 1 ชุดเด็ก			ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					
			1	2	3	4	5	
 ชุดเด็ก A 1	 ชุดเด็ก A 2	 ชุดเด็ก A 3	A 1	√		√	√	√
			A 2		√			
			A 3					
 ชุดเด็ก B 1	 ชุดเด็ก B 2	 ชุดเด็ก B 3	B 1	√	√			√
			B 2			√		
			B 3				√	
			C 1			√		
			C 2	√	√		√	√

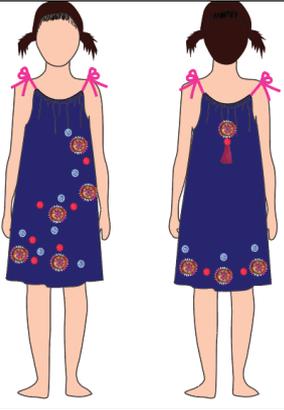
 ชุดเด็ก C 1	 ชุดเด็ก C 2	 ชุดเด็ก C 3	C 3					
แบบร่าง กลุ่มที่ 2 เสื้อคลุม								
 เสื้อคลุม A 1	 เสื้อคลุม A 2	 เสื้อคลุม A 3	A1	√				
			A2		√	√	√	
			A3					√
 เสื้อคลุม B 1	 เสื้อคลุม B 2	 เสื้อคลุม B 3	B1	√		√	√	
			B2		√			√
			B3					
 เสื้อคลุม C 1	 เสื้อคลุม C 2	 เสื้อคลุม C 3	C1					
			C2		√			√
			C3	√		√		√
แบบร่าง กลุ่มที่ 3 กระเป๋า								
 กระเป๋า A 1	 กระเป๋า A 2	 กระเป๋า A 3	A1	√		√	√	√
			A2		√			
			A3					
			B1					√
			B2		√	√	√	

B			B1			√		
			B2	√	√		√	√
C			C1	√			√	√
			C2		√	√		
กลุ่มที่ 2 เสื้อคลุม								
A			A1			√	√	√
			A2	√	√			
B			B1				√	√
			B2	√	√	√		
C			C1		√	√		
			C2	√			√	√

								
กลุ่มที่ 2 กระเป๋า								
A			A1		√		√	
			A2	√		√		√
B			B1				√	√
			B2	√	√	√		
C			C1	√		√		
			C2		√		√	√

จากตารางที่ 6 ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่า กลุ่มที่ 1 ชุดเด็ก รูปแบบ A แบบที่ถูกเลือกมากที่สุด คือ แบบ A1 กำหนดให้เป็นแบบร่างที่ 1.1 รูปแบบ B ที่แบบที่ถูกเลือกมากที่สุด คือ แบบ B2 กำหนดให้เป็นแบบร่างที่ 1.2 รูปแบบ C แบบที่ถูกเลือกมากที่สุด คือ แบบ C3 กำหนดให้เป็นแบบร่างที่ 1.3 กลุ่มที่ 2 เสื้อคลุมสตรี รูปแบบ A แบบที่ถูกเลือกมากที่สุด คือแบบ A1 กำหนดให้เป็นแบบร่างที่ 2.1 รูปแบบ B แบบที่ถูกเลือกมากที่สุด คือแบบ B2 กำหนดให้เป็นแบบร่างที่ 2.2 รูปแบบ C แบบที่ถูกเลือกมากที่สุด คือแบบ C2 กำหนดให้เป็นแบบร่างที่ 2.3 กลุ่มที่ 3 กระเป๋า รูปแบบ A แบบที่ถูกเลือกมากที่สุด คือแบบ A2 กำหนดให้เป็นแบบร่างที่ 3.1 รูปแบบ B แบบที่ถูกเลือกมากที่สุด คือแบบ B2 กำหนดให้เป็นแบบร่างที่ 3.2 รูปแบบ C แบบที่ถูกเลือกมากที่สุด คือแบบ C2 กำหนดให้เป็นแบบร่างที่ 3.3

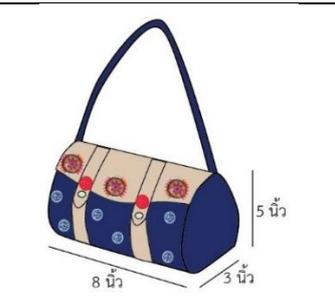
จะได้แบบร่างสินค้าที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง จำนวน 3 กลุ่ม 9 แบบ ได้แก่ ชุดเด็ก 3 แบบ เสื้อคลุมสำหรับสตรี 3 แบบ กระเป๋า 3 แบบ โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 7-9
 ตารางที่ 7 แบบร่างสินค้าที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง กลุ่มที่ 1 ชุดเด็ก

แบบร่างที่ 1.1	แบบร่างที่ 1.2	แบบร่างที่ 1.3
		
<p>เป็นชุดกระโปรงยาวระดับเข่า ไม่มีแขน ลักษณะแบบตัดเป็นการนำผ้า 2 ชั้นมาปรับคอเสื้อและวงแขน เพื่อรูคอกหน้าและคอหลัง ตกแต่งด้วยผ้าปักกระจายตามชุด ด้านหลัง ตกแต่งด้วยผ้าปัก ปอมปอม และห้อยด้วยพู่</p>	<p>เป็นชุดแขนยาวคอวียาวระดับเข่า ลักษณะแบบตัดใช้ผ้า 2 ชั้น มาเย็บประกบกัน ด้านหน้า ใต้อกสอดด้วยเชือกเพื่อรูคอกด้านหลังใส่ยางยืดเหนืองอเพื่อ ให้ ดู มี ท ร ว ง ท ร ง ชายกระโปรงโค้งทั้งหน้าและหลัง ตกแต่งด้วยผ้าปัก กุ๊นชายเสื้อ และรอบคอ ตกแต่งด้วยผ้าปัก ปอมปอม แบบกระจายด้านหน้า และตกแต่งด้วยผ้าปัก ปลายแขนห้อยพู่</p>	<p>เป็นชุดกระโปรง คอวี ผ้าหน้า ความยาวคลุมเข่า ลักษณะแบบตัด เป็นการนำผ้า 2 ชั้น มาปรับคอ ปรับวงแขน แล้วเย็บประกบ กุ๊นคอกหน้า และสาบหน้า ด้านหน้าตกแต่งผ้าปัก ปอมปอม แบบกระจายด้านหลังตกแต่งด้วยผ้าปักและด้วยห้อยพู่</p>

ตารางที่ 8 แบบร่างสินค้าที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง กลุ่มที่ 2 เสื้อคลุมสำหรับสตรี

แบบร่างที่ 2.1	แบบร่างที่ 2.2	แบบร่างที่ 2.3
		
เป็นเสื้อคอกลม แขนยาว ผ่าหน้า ติดกระดุมด้านหน้า ลักษณะเสื้อเป็นทรงกลมโดยใช้ผ้า 2 ผืน มีแบบตัดเป็นทรงกลมเย็บประกบกัน ตกแต่งด้วยผ้าปัก และ ปอม ปอม รอบปลายแขน รังคุดมปิ่นรังคุดมถักแบบชาติพันธุ์ม้ง ไหล่ห้อยด้วยพู่	เป็นเสื้อคลุมลักษณะผ้า 2 ผืน เย็บประกบกัน คอกลม ติดกระดุมข้างซ้าย ความยาวเสื้อระดับสะโพกกลาง ตกแต่งด้วยผ้าปัก และปอม ปอม แขนเสื้อ กลางหน้า และกลางหลัง	เป็นเสื้อทรงหลวมไหล่ตก ชันแขน เป็นผ้าตรงมีตัดต่อรูปลายแขน คอวี ผ่าหน้า ตกแต่งด้วยผ้าสีครีมเสื้อมยาวระดับสะโพก ตกแต่งด้วยผ้าปัก และปอม ปอม ตรงด้านหน้า ฝั่งซ้ายมีด้านหลังตกแต่งด้วยผ้าปัก และพู่

ตารางที่ 9 แบบร่างสินค้าที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง กลุ่มที่ 2 กระเป๋า

แบบร่างที่ 3.1	แบบร่างที่ 3.2	แบบร่างที่ 3.3
		
เป็นกระเป๋าสะพายข้าง สายกระเป๋า และข้างกระเป๋าใช้ผ้าผืนเดียวกัน สายกระเป๋าไม่ได้เย็บต่อกันใช้วิธีมัดตัวกระเป๋าทดแต่งด้วย ตกแต่งด้วยผ้าปัก พู่ และ ปอม ปอม ด้านหน้า กระเป๋าขนาดกระเป๋า ปากกระเป๋า	เป็นกระเป๋าสะพายข้างใบเล็ก ใส่มือถือ และใส่เงิน ตกแต่งด้วยผ้าปักและปอม ปอม ด้านหน้า	เป็นกระเป๋าสะพายด้านหลัง และสะพายข้าง ขนาดกระเป๋า กว้าง 11 นิ้ว ลึก 3 นิ้ว สูง 14 นิ้ว ตกแต่งด้วยผ้าปัก และปอม ปอม ด้านหน้า กระเป๋า

กว้าง 12 นิ้ว ก้นกระป๋ากว้าง 14 นิ้ว ลึก 4 นิ้ว สูง 14 นิ้ว สายยาว 38 นิ้ว		
---	--	--

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุ อำเภอภักดีนิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ สรุปลผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

(1) เพื่อพัฒนานวัตกรรมกระบวนการเพิ่มทักษะแก่ผู้สูงอายุช่วยลดระยะเวลาในการปักผ้า

จากผลการศึกษา ได้ลายผ้าปัก คือ ลายดวงดาว ใช้หลักการตัดทอนลายพัฒนามาจากลายดวงดาวแบบเดิม ปรับให้ลายปักมีขนาดเล็กกว่าเดิม ปักเป็นทรงกลม ใช้วิธีปักเป็นชั้นแทนการปักเป็นผืนยาว จับผ้าพื้นสีต่าง ๆ เป็นสามเหลี่ยมเนาติดโดยรอบ แทนการเย็บปะ เพื่อลดระยะเวลาในการปัก เพิ่มงานปักให้ไวขึ้นโดยการใช้ผ้าปักครอสติช 11 ช่องต่อนิ้ว เนื่องจากเป็นผ้าที่มีขนาดกลางไม่ละเอียดจนเกินไปและไม่หยาบจนเกินไป โทสนีที่เลือกใช้ คือ โทสนีแบบโบราณ ได้แก่ สีส้ม แดง ชมพู ขาว

(2) เพื่อศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง อำเภอภักดีนิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อแบบร่างการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุ อำเภอภักดีนิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 25 ท่าน ตารางที่ 10 - 12 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ค่าเฉลี่ยได้ ดังนี้

ระดับ 4.51 – 5.00 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด

ระดับ 3.51 – 4.50 หมายถึง พึงพอใจมาก

ระดับ 2.51 – 3.50 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง

ระดับ 1.51 – 2.50 หมายถึง พึงพอใจน้อย

ระดับ 1.00 – 1.50 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

ตารางที่ 10 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อแบบร่างการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติ
พันธุ์มั่ง ชุดเด็ก

รายการประเมิน	ชุดเด็กแบบที่ 1.1			ชุดเด็กแบบที่ 1.2			ชุดเด็กแบบที่ 1.3		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความพึง พอใจ	\bar{x}	S.D.	ระดับความ พึงพอใจ	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความพึง พอใจ
ด้านการออกแบบ									
1. การเน้นหรือจุดสนใจ	4.52	0.65	มากที่สุด	4.56	0.58	มากที่สุด	4.56	0.65	มากที่สุด
2. จังหวะการจัดวาง	4.48	0.59	มาก	4.56	0.58	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด
3. เหมาะสมที่จะซื้อเป็น ของฝากของที่ระลึก	4.44	0.58	มาก	4.60	0.50	มากที่สุด	4.32	0.56	มาก
4. มีความเป็นเอกลักษณ์ ของท้องถิ่น	4.20	0.65	มาก	4.60	0.50	มากที่สุด	4.28	0.61	มาก
ด้านลายผ้าปัก									
1. สีสีนเหมาะสม	4.40	0.58	มาก	4.60	0.50	มากที่สุด	4.28	0.61	มาก
2. ขนาดของลายเหมาะสม	4.80	0.51	มาก	4.76	0.44	มากที่สุด	4.56	0.51	มากที่สุด
3. การตกแต่งเหมาะสม	4.76	0.44	มากที่สุด	4.72	0.46	มากที่สุด	4.68	0.48	มากที่สุด
ด้านกรรมวิธีการผลิต									
1. วัตถุดิบที่ใช้ทำหาซื้อได้ ภายในท้องถิ่น	4.84	0.37	มากที่สุด	4.88	0.33	มากที่สุด	4.44	0.51	มาก
2. เหมาะสมกับทักษะของ ผู้สูงอายุ	4.36	0.49	มาก	4.72	0.46	มากที่สุด	4.60	0.50	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ใช้สอย									
1. ความสะดวกสบายในการใช้	4.40	0.50	มาก	4.68	0.48	มากที่สุด	4.28	0.46	มาก
2. ความสวยงามน่าใช้	4.64	0.49	มากที่สุด	4.60	0.50	มากที่สุด	4.72	0.46	มากที่สุด
รวมทุกด้าน	4.50	0.24	มากที่สุด	4.66	0.19	มากที่สุด	4.50	0.24	มากที่สุด

ตารางที่ 11 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อแบบร่างการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติ
 พันธุ์มั่ง เสื้อคลุม

รายการประเมิน	เสื้อคลุมแบบที่ 2.1			ชุดเด็กแบบที่ 2.2			ชุดเด็กแบบที่ 2.3		
	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการออกแบบ									
1. การเน้นหรือจุดสนใจ	4.60	0.50	มากที่สุด	4.52	0.51	มากที่สุด	4.44	0.51	มาก
2. จังหวะการจัดวาง	4.72	0.46	มากที่สุด	4.40	0.50	มาก	4.36	0.49	มาก
3. เหมาะสมที่จะซื้อเป็นของฝากของที่ระลึก	4.56	0.58	มากที่สุด	4.56	0.58	มากที่สุด	4.52	0.59	มากที่สุด
4. มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	4.72	0.46	มากที่สุด	4.64	0.49	มากที่สุด	4.60	0.50	มากที่สุด
ด้านลายผ้าปัก									
1. สีสีนเหมาะสม	4.56	0.51	มากที่สุด	4.52	0.51	มากที่สุด	4.52	0.51	มากที่สุด
2. ขนาดของลายเหมาะสม	4.52	0.51	มากที่สุด	4.32	0.48	มาก	4.28	0.46	มาก
3. การตกแต่งเหมาะสม	4.68	0.48	มากที่สุด	4.40	0.50	มาก	4.24	0.44	มาก
ด้านกรรมวิธีการผลิต									
1. วัตถุประสงค์ที่ใช้ทำหาซื้อได้ภายในท้องถิ่น	4.60	0.50	มากที่สุด	4.48	0.51	มาก	4.44	0.51	มาก
2. เหมาะสมกับทักษะของผู้สูงอายุ	4.68	0.48	มากที่สุด	4.52	0.51	มากที่สุด	4.48	0.51	มาก
ด้านประโยชน์ใช้สอย									
1. ความสะดวกสบายในการใช้	4.60	0.50	มากที่สุด	4.44	0.51	มาก	4.28	0.46	มาก
2. ความสวยงามน่าใช้	4.64	0.49	มากที่สุด	4.52	0.51	มากที่สุด	4.48	0.51	มาก
รวมทุกด้าน	4.63	0.24	มากที่สุด	4.48	0.28	มาก	4.42	0.24	มาก

ตารางที่ 12 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อแบบร่างการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง กระเป๋า

รายการประเมิน	กระเป๋าแบบที่ 3.1			กระเป๋าแบบที่ 3.2			กระเป๋าแบบที่ 3.3		
	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการออกแบบ									
1. การเน้นหรือจุดสนใจ	4.60	0.50	มากที่สุด	4.48	0.51	มาก	4.44	0.51	มาก
2. จังหวะการจัดวาง	4.80	0.41	มากที่สุด	4.48	0.51	มาก	4.36	0.49	มาก
3. เหมาะสมที่จะซื้อเป็นของฝากของที่ระลึก	4.52	0.59	มากที่สุด	4.52	0.59	มากที่สุด	4.52	0.59	มากที่สุด
4. มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	4.92	0.28	มากที่สุด	4.44	0.51	มาก	4.60	0.50	มากที่สุด
ด้านลายผ้าปัก									
1. สีเส้นเหมาะสม	4.72	0.46	มากที่สุด	4.64	0.49	มากที่สุด	4.52	0.51	มากที่สุด
2. ขนาดของลายเหมาะสม	4.44	0.51	มาก	4.36	0.49	มาก	4.28	0.46	มาก
3. การตกแต่งเหมาะสม	4.68	0.48	มากที่สุด	4.32	0.48	มาก	4.24	0.44	มาก
ด้านกรรมวิธีการผลิต									
1. วัตถุดิบที่ใช้ทำหาซื้อได้ภายในท้องถิ่น	4.68	0.48	มากที่สุด	4.52	0.51	มากที่สุด	4.44	0.51	มาก
2. เหมาะสมกับทักษะของผู้สูงอายุ	4.56	0.51	มากที่สุด	4.40	0.50	มาก	4.48	0.51	มาก
ด้านประโยชน์ใช้สอย									
1. ความสะดวกสบายในการใช้	4.52	0.51	มากที่สุด	4.52	0.51	มากที่สุด	4.28	0.46	มาก
2. ความสวยงามน่าใช้	4.68	0.48	มากที่สุด	4.56	0.51	มากที่สุด	4.48	0.51	มาก
รวมทุกด้าน	4.65	0.19	มากที่สุด	4.48	0.24	มาก	4.42	0.24	มาก

จากผลการประเมินความพึงพอใจต่อแบบร่างการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุ อำเภอถลางพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แบบที่ 1 ชุดเด็ก ทุกชุดได้รับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยแบบที่ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด คือ ชุดเด็กแบบที่ 1.2 โดยมีค่า ($\bar{x} = 4.66$ S.D.= 0.19) รองลง คือ ชุดเด็กแบบที่ 1.1 และ 1.3 โดยมีค่า ($\bar{x} = 4.50$ S.D.= 0.24) เท่ากันทั้ง 2 แบบ

แบบที่ 2 เสื้อคลุม พบว่า แบบที่ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด คือ เสื้อคลุมแบบที่ 2.1 โดยมีค่า ($\bar{x} = 4.63$ S.D.= 0.24) รองลงมา คือ เสื้อคลุมแบบที่ 2.2 ได้รับความพึงพอใจระดับมาก โดยมีค่า ($\bar{x} = 4.48$ S.D.= 0.28) และ เสื้อคลุมแบบที่ 2.3 ได้รับความพึงพอใจระดับมาก โดยมีค่า ($\bar{x} = 4.42$ S.D.= 0.24)

แบบที่ 3 กระเป๋า พบว่า แบบที่ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด คือ กระเป๋าแบบที่ 3.1 โดยมีค่า ($\bar{x} = 4.65$ S.D.= 0.19) รองลงมา คือ กระเป๋าแบบที่ 3.2 ได้รับความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่า ($\bar{x} = 4.48$ S.D.= 0.24) กระเป๋าแบบที่ 3.3 ได้รับความพึงพอใจระดับมาก โดยมีค่า ($\bar{x} = 4.42$ S.D.= 0.24)

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อแบบร่างการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุ อำเภอภักขนิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อ 9 แบบ พบว่า แบบที่ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด คือ ชุดเด็กแบบที่ 1.2 คือ โดยมีค่า ($\bar{x} = 4.66$ S.D.= 0.19) ได้รับความพึงพอใจระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุ อำเภอภักขนิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1) เพื่อพัฒนานวัตกรรมกระบวนการเพิ่มทักษะแก่ผู้สูงอายุช่วยลดระยะเวลาในการปักผ้า

จากการศึกษา การสัมภาษณ์ และการระดมความคิดประเด็นปัญหาของผ้าปักร่วมกัน พบว่าสตรีผู้สูงอายุชาติพันธุ์ม้ง อำเภอภักขนิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีทักษะในการปักผ้าทุกคน แต่ทุกคนไม่ได้รับจ้างปักผ้าเป็นอาชีพ มีแค่บางส่วนเท่านั้นที่รับจ้างปักผ้า เพราะผลตอบแทนกับระยะเวลาที่เสียไปไม่ค่อยคุ้มค่ากัน เนื่องจากการปักผ้าใช้ระยะเวลานาน ผ้าปักแต่ละผืนก็นิยมปักหลากหลายวิธีเพื่อความสวยงามแต่บางวิธีต้องใช้เวลา และความอดทนสูง เช่น การปักแบบเย็บปะ สาเหตุที่ทำให้การปักผ้าช้าเนื่องจาก ลวดลายผ้าปักมีความละเอียดสูง สอดคล้อง กับ เจิ้นคุน หลิว และ ประสิทธิ์ ลีปรีชา (2566 : 915-926) การปักต้องอาศัยทั้งจินตนาการ ความอดทน และฝีมือในการปัก ค่อนข้างสูง ขนาดและชนิดของผ้าที่ใช้ปัก วิธีที่ใช้ปัก จำนวนไหมที่ใช้ในการปัก โดยผู้วิจัยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญพัฒนาลวดลายผ้าปักที่ลดความซับซ้อน และลดระยะเวลาในการปัก แต่ยังคงมีความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง ร่วมกันพัฒนาได้ 3 ลาย คือ ลายดวงดาว ลายกันหอย ลายห้าช้าง จากนั้นประเมินให้เหลือเพียง 1 ลาย คือ ลายดวงดาว โทนสีที่ผู้เชี่ยวชาญเลือก คือ โทนสีโบราณ สอดคล้องสุธิชา ทรัพย์พรหม และคณะ (2559 : 111-123) ด้านอัตลักษณ์ของผ้าปักกลุ่มชาติพันธุ์ม้งพบว่า สิ่งที่สามารถแสดงถึงอัตลักษณ์ของผ้าปักกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้แก่ เนื้อผ้าใยกล้วย การเขียนเทียน และลายปัก

2) เพื่อศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง อำเภอภักดีนิคม จังหวัด เชียงใหม่

จากการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพ ผู้สูงอายุ อำเภอภักดีนิคม จังหวัดเชียงใหม่ ได้แบบร่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง 3 กลุ่ม 9 แบบ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ชุดเด็ก 3 แบบ กลุ่มที่ 2 เสื้อคลุม กลุ่มที่ 3 กระเป๋า สาเหตุที่ผู้เชี่ยวชาญเลือก ชุดเด็ก เสื้อคลุม และกระเป๋า เป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง อาจเป็นเพราะ เป็น สินค้าที่เมื่อซื้อเป็นของฝากแล้วสามารถใช้ได้จริง สอดคล้องกับ สุรีย์ เข้มทอง (2566 : ออนไลน์) สินค้าที่ระลึก ส่วนใหญ่มาจากงานศิลปะหัตถกรรม (art and handicraft) ของแต่ละท้องถิ่นจึงมี ลักษณะเป็นสินค้าหัตถกรรม พื้นเมือง โดยใช้วัสดุที่หาได้ภายในท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบในการผลิตและใช้ แรงงานคนที่มีฝีมือประณีต ส่วนใหญ่ เป็นการผลิตภายในครัวเรือน เพื่อให้ได้สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งสะท้อนถึง ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นเมือง ลักษณะของสินค้าส่วนใหญ่ เน้นประโยชน์ใช้สอยใน ชีวิตประจำวัน ยังสอดคล้องกับ ญัฐพร เล้าสุวรรณ และ รัฐไท พรเจริญ (2564 : 85-115) ศึกษาวิจัยเรื่อง การ ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในพิจิตรภัณฑิ์โรงงานหลวง ที่ 1 (ผาง) พบว่าการเลือกซื้อสินค้าของที่ระลึกของผู้บริโภคนั้น ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับประโยชน์ใช้สอย ของการใช้งานสินค้าที่ระลึกมาก และยังสอดคล้องกับ SUN YING XIN (2559 : 133-148) ศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกสะท้อนเอกลักษณ์พื้นถิ่นชุดศิลปะเต๋าแห่งเขาเหลาซาน พบว่าการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้งานได้จริง และควรคู่แก่การเก็บรักษาควรเป็นผลิตภัณฑ์ที่ ช่วยเผยแพร่บอกเล่าเรื่องราวภูมิหลังให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจแหล่งท่องเที่ยว แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและ ภาพลักษณ์อันดีในแหล่งท่องเที่ยว มีการออกแบบที่ดูทันสมัย น่าสนใจ และมีประโยชน์ใช้สอยได้จริงใน ชีวิตประจำวัน

ผลการศึกษาความพึงพอใจ ด้านการออกแบบ ด้านลายผ้าปัก ด้านกรรมวิธีการผลิต ด้านประโยชน์ใช้ สอย พบว่าทุกด้านได้รับความพึงพอใจระดับมาก และแบบร่างผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง ทุก แบบได้รับความพึงพอใจในระดับมาก โดยแบบร่างที่ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด คือ ชุดเด็กแบบที่ 1.2 โดยมี ค่า ($\bar{x} = 4.66$ S.D.= 0.19) รองลงมาคือ เสื้อคลุมแบบที่ 2.1 โดยมีค่า ($\bar{x} = 4.63$ S.D.= 0.24) และ กระเป๋าแบบที่ 3.1 โดยมีค่า ($\bar{x} = 4.65$ S.D.= 0.19) โดยทั้ง 3 แบบ ได้รับความพึงพอใจระดับมากที่สุด สาเหตุที่ชุดเด็กแบบที่ 1.2 ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด อาจเป็นเพราะ แบบของชุดเป็นแบบเรียบง่ายเหมาะ กับทักษะของผู้สูงอายุ วัตถุดิบหาง่ายในท้องถิ่น มีสีสันทันที่เหมาะสมกับเด็ก มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เหมาะที่จะซื้อเป็นของฝากของที่ระลึก สอดคล้อง อรณี บุญมีนิมิตร (2540 : 1) สินค้าที่ระลึกควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้ (1) เป็นสินค้าเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น (2) เป็นสินค้าหายาก (3) เป็นสินค้าน่าสนใจ เมื่อนำไป

เปรียบเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกันที่ขาย ณ ภูมิภาคอื่นของนักท่องเที่ยวหรือที่อื่น (4) มีความตั้งใจจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ (5) เป็นสินค้าที่หาซื้อได้ง่าย สะดวก มีวางขายตามจุดต่างๆ อย่างเหมาะสม (6) มีรูปร่างขนาด และน้ำหนัก ที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการขนส่ง (7) เป็นสินค้าที่ใช้วัสดุ แรงงานในท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะการนำวัสดุเหลือใช้ (8) มีการแสดงขั้นตอนการผลิต (9) ฉลากบอกถึงส่วนประกอบหรือส่วนผสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

- (1) จากการศึกษาและพัฒนาลายผ้าปักเพื่อลดกระบวนการปักผ้าชุมชนสามารถนำลายผ้าปักไปผลิตต่อยอดตกแต่งของที่ระลึกเพื่อต่อยอดได้
- (2) จากการศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้งชุมชนสามารถนำแบบร่างสินค้าไปผลิตเพื่อจำหน่ายได้
- (3) จากการศึกษาพบว่าสตรีผู้สูงอายุชาติพันธุ์ม้งส่วนใหญ่ปักผ้าเป็น จึงควรมีการส่งเสริมการปักผ้าให้เป็นอาชีพที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- (1) ควรมีการศึกษาเก็บรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการปักผ้าปักชาติพันธุ์ม้งไว้
- (2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสินค้าที่ระลึกด้านความเชื่อของชาติพันธุ์ม้ง

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่องการพัฒนาต้นแบบสินค้าที่ระลึกจากผ้าปักชาติพันธุ์ม้ง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อำเภอภักดีนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยเรื่องนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณการสนับสนุนทุนวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

เอกสารอ้างอิง

- เจ็ญคูน หลิว และ ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2566). ภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ที่ส่งผ่านอัตลักษณ์บนผลิตภัณฑ์ผ้าปักม้งเหวินชาน. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 6 (2), 915-926.
- ชูศักดิ์ เวชแพทย์. (2531). *สรีวิทยาการออกกำลั้กาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐพร เล้าสุวรรณ และ รัฐไท พรเจริญ. (2564). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวง ที่ 1 (ฝาง). *วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 13 (2), 85-115.
- ประเสริฐ ศรีรัตน์นา.(2531). *ของที่ระลึก*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- มนัญญา ภู่แก้ว. (2564). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2564. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา : https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?%20nid=1536
- วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. (2548). *หลักการและแนวความคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์: i.d. story : theory & concept of design*. กรุงเทพมหานคร: แอ็ปป้าพริ้นท์ตั้งกรุง็ป.
- สุริย์ เข้มทอง. (2566). ธุรกิจสินค้าที่ระลึก. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2566. แหล่งที่มา : https://www.smeleader.com/files/business_plan/business_plan_souvenir_shop03.pdf
- สุธิษา ศรพรหม, อุดมศักดิ์ สาริบุตร และ พิชัย. (2559). สดกับัลการศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าปักอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ม้ง. *วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 7 (2), 111-123.
- สมยศ นาวิการ. (2544). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร: บรรณกัจ.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. 2549. *สุดยอดนวัตกรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แดด, (2565) จำนวนประชากรตำบลแม่แดด. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: http://maedad.go.th/index.php?_mod=MFdVVVc5ND0&no= aERPQ
- อรณี บุญมีนิมิต. (2540). *พฤติกรรมกาซื้อสินค้าที่ระลึกของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจและการตลาดการเกษตร. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- SUN YING XIN. (2559). การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกสะท้อนเอกลักษณ์พื้นถิ่นชุดศิลปะเต้าแห่งเขาเหลาชาน. *วารสารศิลปกรรมบูรพา*. 19 (1), 133-148.